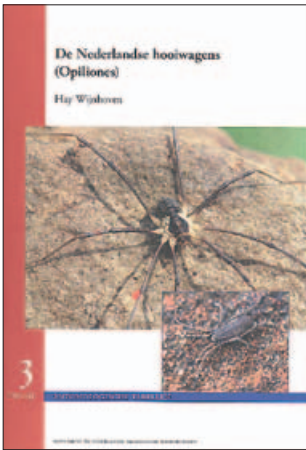

BOEKBESPREKINGEN

DE NEDERLANDSE HOOWAGENS (OPILIONES)

WIJNHOVEN, HAY, 2009. Verschenen als Entomologische tabellen nr. 3, supplement bij de Nederlandse Faunistische Mededelingen. Nederlandse Entomologische Vereniging/Museum Naturalis/EIS-Nederland, Leiden. 118 pagina's. ISSN 1875-760x. Prijs € 15,00. Verkrijgbaar via de Nederlandse Entomologische Vereniging of de gespecialiseerde boekhandel.

Het is natuurlijk moeilijk om als volslagen leek op het gebied van hooiwagens een mening te geven over een determinatietabel die door de grootste specialist van deze soortgroep in Nederland is samengesteld. Toch levert het ook een onbevangenheid op, die door de uitgever van dit keurig verzorgd boekwerkje moet zijn meegenomen in de beslissing om een dergelijke tabel uit te geven. Het lijkt me immers niet de bedoeling dat de tabel alleen gebruikt wordt door specialisten (die hebben de tabel waarschijnlijk niet nodig), maar ook door amateurs die graag een soort op naam willen brengen.

Dat laatste heb ik dan ook gedaan; in huis een paar hooiwagens gevangen en daarmee aan de slag gegaan. Van belang is alvast te constateren dat de orde van de Hooiwagens binnen de klasse van de Spinachtigen voor Nederland met zo'n 30 soorten te overzien is. Om wat meer over de biologie van de groep te weten te komen is de korte introductie daarover in het begin van het boekje niet verkeerd. Ook het hoofdstuk waarin op een heldere wijze de lichaamsbouw van de dieren wordt beschreven is onmisbaar. Tijdens mijn determinatiewerk zou ik daar nog regelmatig terug vallen. De tekeningen zijn van uitstekende kwaliteit en bieden

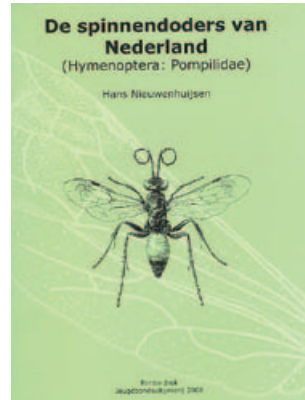
houvast bij het doorlopen van de tabel. Dat laatste is overigens nog niet zo'n eenvoudige zaak. Voor het vaststellen van de kenmerken is een loupe (10x) handig, maar ik ondervond meer steun van mijn binoculair. Dat maakt weer dat de dieren liefst dood moeten zijn bij het determineren. Proefondervindelijk heb ik vastgesteld dat levende dieren door het gemak waarmee de poten afbreken moeilijk te manipuleren zijn. Mijn eerste dier komt vrij gemakkelijk op *Dicranopalpus ramosus* uit, maar daarbij dient de eerlijkheid te zeggen dat deze soort door de evenwijdig naar links en rechts uitgestrekte poten op afstand al nauwelijks verward kan worden met een andere soort. Mijn tweede exemplaar komt uit op *Opilio canestrinii*, wat duidelijk meer inspanning vereist. In mijn schuur, annex garage nog een derde dier gevangen. Doordat de tabel vertrouwd begint te raken gaat de determinatie een stuk sneller. Het blijkt *Phalangium opilio* te zijn. Daarmee komt het aantal soorten in mijn huis binnen een uur op drie, een aantal dat aanzet tot meer. Tot mijn geruststelling heb ik bovendien niet direct de meest zeldzame exemplaren gevonden. De soortbeschrijvingen die het merendeel van het aantal pagina's in beslag nemen geven daar uitsluitend over. Hierbij staan diverse detailtekeningen opgenomen. Bovendien zijn één of twee foto's van de dieren afgebeeld, waarvan de kwaliteit bij sommige soorten wel wat beter had gekund (onscherp), bij andere soorten zijn deze echter zeer goed. In de tekst wordt aandacht besteed aan de herkenning (vaak op detailniveau), de habitat, de fenologie en de status van de soort in Nederland en Europa. Al met al een verrassende tabel die redelijk gemakkelijk hanteerbaar is, met veel informatie over deze diergroep die onterecht te weinig aandacht krijgt. Ik ben ervan overtuigd dat eenieder die met dit boekje aan de slag gaat hoe langer hoe meer enthousiasme zal weten op te brengen voor hooiwagens, iets wat waarschijnlijk ook de bedoeling was van de auteur. Ik ga in ieder geval verder met mijn spinnenjacht.

TON LENDERS

DE SPINNENDODERS VAN NEDERLAND

NIJEUWENHUIJSEN, H., 2008. Jeugdbondsuitgeverij, 's-Graveland. 75 pagina's. ISBN 978 90 5107 041 5.

Verkrijgbaar voor € 8,00 bij de Jeugdbondsuitgeverij, Donkerstraat 17,3511 KB Utrecht.

Spinnendoders zijn solitaire wespen (vliesvleugeligen), waarvan de naam reeds iets verraadt over hun levenswijze. De vrouwtjes van deze wespen graven een nest en leggen daarin een verlamde spin en daarop een ei. De bestaande literatuur over de Nederlandse spinnendoders was verouderd of slechts beschikbaar in een andere taal. Door de publicatie van deze determinatietabel is daar nu verandering in gekomen. Alle 65 uit Nederland bekende soorten kunnen met de sleutel gedetermineerd worden. Het boekje begint met een inleidend hoofdstuk over de biologie van spinnendoders, waarna een hoofdstuk volgt over de systematische plaats van de spinnendoderfamilie. Alvorens de geïnteresseerde met de determinatie van spinnendoders wil beginnen, is het raadzaam om het hoofdstuk morfologie goed te bestuderen.

De hoofdmoot van deze publicatie wordt uiteraard ingenomen door de determinatietabellen. De tabellen zijn verlichtigd met veel tekeningen, die op een heldere wijze aangeven om welke determinatiekenmerken het gaat. Veel Nederlandse spinnendoders zijn, zoals inmiddels gebruikelijk bij andere groepen insecten, in deze publicatie voorzien van een Nederlandse naam. Bij elke soort wordt zeer summier iets vermeld over de biotoop in Nederland. Het boekje besluit met een overzichtelijke naamlijst van de uit Nederland bekende spinnendoders en een vrij uitgebreide literatuurlijst ter verdere studie.

Voor degenen die kennis willen maken met de Nederlandse spinnendoders is dit boekje verplichte literatuur. Spinnendoders zijn een insectengroep, waaraan zeker qua gedrag nog veel interessants te ontdekken valt. Voor meer informatie omtrent

ecologie, gedrag en verspreiding wordt verwezen naar deel 6 van de Nederlandse Fauna (De wespen en mieren van Nederland, verschenen in 2004). Een felicitatie voor de auteur is hier op zijn plaats, omdat door deze publicatie eindelijk een boekje op de Nederlandse markt is verschenen, waarmee spinnendoders in het veld op naam kunnen worden gebracht.

J.HERMANS

DENDROLOGIE VAN DE LAGE LANDEN

KONING, J. DE & W. VAN DEN BROEK, 2009. K.N.N.V. Uitgeverij, Zeist. Eerste druk (veertiende druk van Nederlandse dendrologie van Dr. Boom). ISBN 978 90 5011 296 3. Verkrijgbaar voor € 49,95 in de boekhandel.

Wie omgaat met houtige gewassen komt eigenlijk niet om 'Dr.Boom' heen. De eerste druk verscheen in 1933 en heeft 13 drukken beleefd. Deze druk heeft een dubbele aankondiging: "een eerste en een veertiende druk." Het boek borduurt voort op de oude 'Dr.Boom'.

Deze nieuwe editie is uitgebreid met een aantal geslachten en soorten (taxa) die voorheen bij ons niet of onvoldoende winterhard waren. De reden voor deze uitbreiding is dat Belgische experts aan deze uitgave hebben meegewerkt. Er staan ruim 6.000 soorten en cultivars in uit 422 geslachten! De opzet van het boek is drastisch gewijzigd. Zo staan de geslachten nu alfabetisch gerangschikt, hetgeen het opzoeken aanzienlijk vergemakkelijkt. Naaktzadigen (coniferen) en loofhout zijn gescheiden. Het determineren neemt nog steeds een belangrijke plaats in. Er zijn verschillende sleutels opgenomen

onder andere voor vegetatieve zomerkenmerken van families en geslachten, bloeikenmerken van families, winterkenmerken van families en geslachten en sleutels om binnen de geslachten te determineren. De soorten kunnen bij de geslachten worden gedetermineerd. Nieuw is ook een korte beschrijving bij elk geslacht. Er zijn ruim 2.100 tekeningen opgenomen, die vooral bij de sleutel over winterkenmerken zeer bruikbaar zijn. Talloze tekeningen staan nu dicht bij de soortbeschrijvingen, al zijn de tekeningen wel erg klein.

Ook is er aandacht besteed aan de naamgeving en aan de termenverklaring (ook met tekeningen). De systematiek volgt, voor zover mogelijk, het APG-systeem. APG staat voor Angiosperm Phylogenie Group. Het is een systeem dat gehanteerd wordt door een groep wetenschappers over de hele wereld. Doel van het systeem is om te komen tot een natuurlijke indeling van het plantenrijk, gebaseerd op het verloop van de evolutie.

Enkele punten van kritiek zijn er toch ook. Zo had de klemtoon aanduiding

bij de wetenschappelijke namen duidelijker gekund. De naamgeving volgt niet overal de internationaal erkende "Naamlijst Houtige Gewassen". In de sleutels zitten hier en daar fouten, bijvoorbeeld bij de winterkenmerken. Zo moet je bij Sporkhout eerst kiezen voor bedekte knoppen en even later voor naakte knoppen. Het moet naakte knoppen zijn, maar daar kom je niet bij uit! Ondanks deze kritiekpuntjes is Dendrologie van de Lage Landen een aanbevelenswaardig boek. Het is het enige Nederlandstalige boek waar-

mee deze gewasgroep gedetermineerd kan worden. Ten opzichte van de vorige drukken is deze uitgave verbeterd door de uitbreiding van het sortiment, het plaatsen van de tekeningen bij de soorten, de alfabetische indeling die het opzoeken vergemakkelijkt en de prettige bladindeling en lettertype.

Al met al een kloek boek voor iedereen die zich in de houtige gewassen die voorkomen in Nederland en Vlaanderen wil verdiepen.

P.THEUNISSEN

RECENT VERSCHENEN

ASSELDONK, E. VAN, J. BOEREN & P. LEMMENS, 2009. Broedvogels van de Meinweg in 2008.

Stichting Koekoeloe, Wesse (63 pp.). SK-rapport R-2009/03. Het rapport is op te halen vanaf internetpagina www.stichtingkoekoeloe.nl onder de rubriek Rapporten en verslagen, Broedvogels (2008).

In 2008 is nagenoeg het gehele Nationaal Park De Meinweg op het voorkomen van broedvogels onderzocht volgens de uitgebreide territorium karteringsmethode. Het geïnventariseerde deel omvat alle grote heidevelden en omringende bosgebieden, omgeving Melickerven en het Wolfspaleau. In totaal zijn 79 soorten broedvogels aangetroffen. Van 54 soorten is de verspreiding in kaart gebracht. Dit heeft geresulteerd in 1.613 territoria. De overige, meest algemene soorten, zijn alleen op voorkomen geregistreerd. Zestien broedvogels die in 2008 zijn vastgesteld staan op de Rode lijst van Nederlandse vogelsoorten. Twee Rode lijstsoorten die op de Meinweg kunnen worden aangetroffen, Draaihals en Grauwe Klauwier, zijn in 2008 niet als broedvogel vastgesteld. Ook de Natura 2000-soorten voor de Meinweg zijn nader uitgewerkt, te weten Nachtzwaluw, Boomleeuwierik en Roodborsttapuit. Uit het onderzoek wordt duidelijk dat de doelstellingen

die in het kader van Natura 2000 zijn opgesteld voor Nachtzwaluw en Roodborsttapuit ruimschoots worden gehaald. Extra aandacht verdient de Boomleeuwierik. De doelstelling voor deze soort is bepaald op 30 paar. Met 28 geregistreerde territoria is dit doel nog niet gehaald. Het rapport bevat de weergave van dit onderzoek.

VOGELWERKGROEP DE HAESELAAR, 2009. Jaarverslag 2008.

Stichting Natuurpublicaties Limburg, Roermond (108 pp.). Prijs € 7,- (leden/niet-leden NHGL), inclusief verzendkosten. Te bestellen bij het Publicatiebureau van het Genootschap (e-mail: publicatiebureau@nhgl.nl). De artikelen uit het rapport zijn ook op te halen vanaf de internetpagina www.vogelwerkgroep.nl.

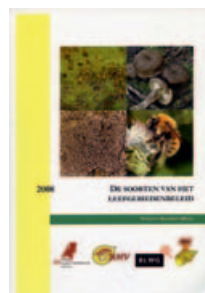

In dit eenentwintigste jaarboek van de vogelwerkgroep de Haeselaar worden de resultaten gepresenteerd van vogelinventarisaties en -studies die in het 2008 zijn verricht. Bovendien zijn verslagen van natuur- en vogelbeschermingactiviteiten en van vogelexcursies opgenomen. Voor verschillende gebieden in het werkgebied van de vogelwerkgroep, zoals de Doort, Haeselaarsbroek en Stevensweert, zijn in 2008 vogeltellingen uitgevoerd en worden de resultaten besproken in het rap-

port. Zo zijn in december en in januari vogeltellingen uitgevoerd langs de Vloedgraaf en de Geleenbeek. Aanvullend werd tijdens het broedseizoen de Vloedgraaf en Oude Maas geïnventariseerd op territoria van Grote gele kwikstaart en IJsvogel. Het jaarverslag opent met een overzicht van de in 2008 waargenomen vogelsoorten, in vergelijking met de totaalijst over de periode 1988 tot en met 2007. Er werden in 2008 twee nieuwe vogelsoorten toegevoegd: Chinese knobbelgans en Roodkeelduiker worden gezien tijdens de trek telling in het najaar. De totaalijst is hiermee op 279 soorten uitgekomen. De vaste rubrieken, zoals de tellingen van de najaarstrek, het nestkastenproject, de huiszwaluw- en gierzwaluw inventarisaties ontbreken ook in dit jaarverslag niet. Afgesloten wordt met een artikel over de broedvogels van Stevensweert.

KALKMAN, V.J. (red), 2008. De soorten van het leefgebiedenbeleid.

EIS-Nederland, Leiden (232 pp.). Het rapport is op te halen van de internetpagina van Naturalis www.naturalis.nl, zoeken naar de titel van het rapport.

Het leefgebiedenbeleid richt zich op groepen van soorten die een gezamenlijk biotoop delen. Bij het nieuwe beleid hoort een nieuwe

soortenlijst die door het ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit is vastgesteld. Ze bestaat vooral uit soorten van de Habitatrichtlijn en de Nederlandse Rode lijst. Van enkele groepen is een selectie gemaakt van soorten die goed herkenbaar zijn en een signaalfunctie hebben. De lijst bevat enkele dier- en plantengroepen die tot nu toe weinig aandacht kregen. Deze groepen zijn vaak relatief onbekend en kennis over verspreiding en beheer is vaak moeilijk te vinden. Het voorliggende rapport is opgesteld met als doel de kennis over deze soorten te ontsluiten. In totaal worden tien soortgroepen behandeld; paddenstoelen, korstmossen, mossen, platwormen, mollusken, bloedzuigers, kreeften, steenvlieggen, mieren, bijen en kokerjuffers. Per soortgroep is een korte bespreking opgenomen, gevolgd door informatie per soort. Deze bevat informatie over herkenning, levenswijze, biotoop, inventarisatie, verspreiding, trend, bedreigingen, beheer en kansen. Elke soorttekst is zoveel mogelijk geïllustreerd met een verspreidingskaart en foto's van de soort en de biotopen. In totaal worden 56 soorten behandeld.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. 'recent verschenen'. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

De meeste in deze rubriek besproken rapporten kunnen worden ingezien bij het bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Graag even van te voren bellen of iemand aanwezig is (tel. 0475-386470).

GUIDO VERSCHOOR